

Warsztat pracy kosztorysanta

Uprawianie każdego zawodu wiąże się z wypracowaniem własnego, indywidualnego warsztatu pracy.

Czym jest ten warsztat pracy? Warsztat pracy to posiadany zasób wiedzy, który nieustannie trzeba poszerzać i doskonalić, zaplecze materialno - techniczne i środki do pozyskiwania informacji niezbędnych w danym zawodzie, podstawy prawne funkcjonujące w obszarze danego zawodu, celowo dobrane procedury postępowania, sposoby i metody działania itd. Również kosztorysant, czy to pracujący na etacie u swojego pracodawcy, czy też samodzielnie prowadzący firmę, nawet jednoosobową musi stworzyć swój warsztat pracy.

1. Fundament pracy kosztorysanta

Najbardziej istotnym elementem warsztatu pracy kosztorysanta jest posiadana przez niego wiedza z zakresu szeroko pojętego budownictwa, kalkulacji kosztorysowej, ekonomiki, a także prawa. Z tego tytułu jest, a przynajmniej powinien być, jedną z ważniejszych osób w całym procesie budowlanym. Jego uczestnictwo jest niezbędne na każdym etapie przygotowania i realizacji inwestycji, począwszy od szacunkowej wstępnej kalkulacji na bazie ogólnych założeń, poprzez kalkulacje szczegółowych rozwiązań, a skończywszy na rozliczeniach końcowych budowy. Oczywiście, tak szerokie spektrum działania pociąga za sobą dużą odpowiedzialność z zakresu prawa cywilnego, i już teraz znane są przypadki wnoszenia spraw sądowych przeciwko kosztorysantom za wadliwe i niestaranne sporządzanie wszelkiego rodzaju wycen.

Niestety, pomimo tego faktu, nie ma żadnych regulacji prawnych odnośnie wymogów dotyczących wykształcenia osób zajmujących się zawodowo kosztorysowaniem robót budowlanych. Zawód ten, staraniem Stowarzyszenia Kosztorysantów Budowlanych został ujęty w wykazie zawodów zaprezentowanych w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. nr 265, poz. 2644 z dnia 16 grudnia 2004r.), natomiast w ślad za tym nie poszły żadne dalsze regulacje.

Praktycznie kosztorysantem może zostać każdy, kto chciałby się zajmować tą dziedziną. Do jego uznania należy też, czy posiadana przez niego wiedza jest wystarczająca do uprawiania tego zawodu, czy też powinien skorzystać z bogatej na rynku oferty szkoleń i kursów. Kosztorysant musi mieć przy tym świadomość, że jeżeli nie on sam, to rynek zweryfikuje jego działalność, ponieważ efektem pracy jest konkretne opracowanie, które będzie wykorzystywane w praktyce. Taka rynkowa weryfikacja może jednak mieć przykre konsekwencje dla samego autora kosztorysu, jak i dla zleceniodawcy. Najlepiej więc, na samym początku podejmowanej pracy kosztorysanta przeprowadzić obiektywną ocenę własnej wiedzy i umiejętności.

2. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych

Kolejnym elementem warsztatu pracy kosztorysanta jest doskonalenie umiejętności i podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Po okresie obligatoryjności podstaw rzeczowych i cenowych w kalkulacjach kosztorysowych, nastąpiła swoboda rozliczeń, o których decydują strony zawierające umowę. Tak więc kosztorysowanie, nie ujęte w ramy przepisów (za wyjątkiem kosztorysów inwestorskich w zamówieniach publicznych), ewoluuje zaczynając stopniowo przyswajać sobie zasady kalkulacji stosowane w europejskich kontraktach międzynarodowych. Kto nie będzie podążał za standardami kreowanymi w aktualnych warunkach gospodarki wolnorynkowej ten nie będzie mógł rzetelnie wykonywać zawodu kosztorysanta. Stąd też Stowarzyszenie Kosztorysantów Budowlanych - organizacja zrzeszająca pokaźną grupę adeptów tego zawodu, przygotowuje coroczne konferencje szkoleniowo - naukowe mające na celu przybliżenie uczestnikom aktualnych problemów kalkulacji i kierunków ich rozwiązywania. Dla przykładu, tegoroczna konferencja poświęcona została głównie wycenie inwestycji finansowanych ze środków UE i rozliczaniu, poniesionych przy ich realizacji, nakładów.

Na brak możliwości podnoszenia kwalifikacji kosztorysanci nie mogą narzekać. W Warszawie i poszczególnych rejonach Polski organizowane są, przez różne jednostki kilkudniowe kursy kosztorysowania robót budowlanych, m.in. przez Stowarzyszenie Kosztorysantów Budowlanych (przeważnie w W-wie), ORGBUD-SERWIS (Poznań), Samax (Gliwice), Wacetob (W-wa), Geoinfo (Kraków), PZiTB (Szczecin). Ponadto SKB w ramach organizacji prowadzi kursy uprawniające uczestników do ubiegania się o tytuł Rzeczoznawcy Kosztorysowego SKB.

3. Narzędzia pracy

Narzędzia pracy kosztorysanta to przede wszystkim: sprzęt komputerowy, programy kosztorysowe, cenowe i rzeczowe podstawy kalkulacji, wszelkiego rodzaju publikacje z zakresu przedmiotu.

3.1 Programy kosztorysowe

W dzisiejszych czasach praktycznie już nie ma kosztorysantów, którzy nie posługiwaliby się wyrafinowanymi programami do kosztorysowania. Dlaczego wyrafinowanymi? Ponieważ są to nie tylko programy pozwalające sporządzić kalkulacje kosztorysowe w oparciu o wybrane normatywy i ceny czynników produkcji, czy też w oparciu o ceny jednostkowe robót lub elementów, ale narzędzia ułatwiające opracowanie przedmiarów, pozwalające wygenerować wykresy obrazujące strukturę kosztów, sporządzać szkice i schematy, zamieszczać zdjęcia i plany.

Niestety słabą stroną wielu programów jest uznanie, przez ich autorów priorytetu narzędzia informatycznego nad merytoryką kalkulacji kosztorysowej. Takie podejście spowodowane jest często mechanistycznym podejściem do zagadnień kalkulacji i brakiem ścisłej współpracy zespołu informatyków z kosztorysantami, uwzględnieniem ich potrzeb i oczekiwań.

Tak więc kosztorysanci noszący się z zakupem programu kosztorysowego nie powinni poprzestać na demonstracji systemu przeprowadzonej przez producenta, czy na próbach poczynionych przy użyciu "dema" systemu, lecz powinni wynegocjować z producentem możliwość dłuższego przetestowania produktu w warunkach praktycznych.

W chwili obecnej, cena programów nie jest wygórowana, w związku z czym aktywni kosztorysanci, posiadający własne firmy jedno, czy kilkusobowe, pracujący dla rozmaitych zleceniodawców (inwestorzy, wykonawcy robót), sporządzający wyceny na różnych etapach procesu inwestycyjnego, a więc na odmiennych poziomach agregacji robót, dysponują nawet kilkoma programami kosztorysowymi. W ten sposób mają zaplecze do współpracy z innymi zespołami, a ponadto mogą dostosować się również do wymogów stawianych przez inwestorów w specyfikacjach istotnych warunków zamówienia. Chodzi tutaj o częste praktyki zamawiających, moim zdaniem nieuprawnione, polegające na preferowaniu programu informatycznego w jakim powinien być opracowany kosztorys ofertowy.

W chwili obecnej, jednymi z najbardziej rozpowszechnionych programów na rynku są: Kobra, Inwest, Norma, Seko, Rodos, Winbud.

3.2 Podstawy cenowe

Nieodzownym elementem warsztatu pracy kosztorysanta są podstawy cenowe: ceny czynników produkcji dla kalkulacji szczegółowej, tj. stawki robocizny kosztorysowej, ceny materiałów, ceny pracy sprzętu, wskaźniki narzutów, a dla kalkulacji uproszczonej ceny dla różnych poziomów agregacji robót: a więc ceny jednostkowe robót, elementów, stanów, obiektów.

Z biegiem lat, w miarę nabywanego doświadczenia zawodowego i zrealizowanych zadań, kosztorysant zaczyna dysponować własną bazą cenową, szczególnie jeśli chodzi o ceny robót zagregowanych na wysokim poziomie. Istotnym jest przy tym, żeby opis takiej zagregowanej pozycji będącej nośnikiem ceny, był jak najbardziej precyzyjny i jednoznacznie wskazywał na zakres ujętych robót. Jednak, żeby baza taka była w pełni przydatna i profesjonalna, musi być ona stale konserwowana, tzn. uaktualniana w miarę upływu czasu, a nawet modyfikowana pod względem technologiczno - materiałowym, również zakresowo poszerzana.

Patrząc od strony zróżnicowanej podaży inwestycji budowlanych, zakres bazy stworzonej przez kosztorysanta w ramach własnych środków jest z pewnością niewystarczający.

W praktyce nie obejdzie się on bez konieczności skorzystania z zewnętrznych informacji cenowych przeznaczonych do kosztorysowania robót budowlanych. Chodzi tutaj o cyklicznie ukazujące się wydawnictwa prezentujące dane, czy to w postaci książkowej, czy elektronicznej przeznaczonej do współdziałania z programami kosztorysowymi. Na rynku wydawniczym popularne dla kosztorysantów są trzy serie publikacji: Serwis Informacji Cenowych Budownictwa autorstwa firmy ORGBUD-SERWIS, Sekocenbud, którego wydawcą jest firma Promocja i wydawnictwa firmy Bistyp.

Każda z tych serii zawiera informacje przeznaczone do kosztorysowania szczegółowego, uproszczonego w oparciu o ceny jednostkowe robót lub też do szacowania kosztów inwestycji na wysokim poziomie scalenia. Pod względem zakresu szczegółowego serie te są odmiennie, różnią się bowiem wyborem materiałów, robót, obiektów, poziomami agregacji. Przy ich tworzeniu, każda z firm producenckich przyjęła własną metodologię badania rynku budowlanego i sposób oceny zebranych od informacjodawców, danych.

Tak więc wskazanym jest, żeby kosztorysant, który chce być profesjonalistą w swoim zawodzie, posiłkował się jak najobszerniejszym zbiorem informacji. Pozwoli mu to wówczas na sporządzenie rzetelnej kalkulacji kosztorysowej w sposób odzwierciedlający faktyczne koszty ponoszone w trakcie realizacji inwestycji.

Przykładem specjalistów mogą być rzeczoznawcy majątkowi, którzy poddani presji ustawy o gospodarce nieruchomościami, oraz świadomi ciężącej na nich odpowiedzialności, starają się być jak najbardziej obiektywni i korzystają ze wszystkich możliwych źródeł o cenach z obszaru obrotu nieruchomościami.

Za korzystaniem z szerokiego zakresu podstaw cenowych przemawia również nasz chimeryczny i niestabilny rynek. Jeszcze nie tak dawno analitycy twierdzili, że najgorsze mamy już za sobą. Chodzi oczywiście o gwałtowne wzrosty stawek robocizny kosztorysowej i cen materiałów budowlanych, a ślad za tym zwiększone koszty w budownictwie w 2007r. Niestety, kiedy wszystkie symptomy obserwowane w 2008r. wskazywały na uspokojenie rynku, kryzys po drugiej stronie oceanu i zamieszanie finansowe na rynkach europejskich przyczynił się do ponownej, w krótkim okresie czasu destabilizacji cen. Aktualne notowania wskazują na dużą zmienność cen materiałów, szczególnie importowanych oraz produkowanych na komponentach sprowadzanych z zagranicy.

Przyczyną są nie tylko rosnące koszty produkcji, a gwałtownie skaczące kursy walut.

3.3 Podstawy rzeczowe

Pomimo, że w ostatnich latach zmieniły się przepisy na obszarze kosztorysowania robót budowlanych (Ustawa o cenach z dnia 5 lipca 2001, dezaktualizacja rozporządzenia MSWiA z dnia 26 lutego 1999 w sprawie metod i podstaw sporządzania kosztorysu inwestorskiego, oraz rozporządzenia z dnia 26 września 2000r. w sprawie kosztorysowych norm nakładów rzeczowych, cen jednostkowych robót budowlanych oraz cen czynników produkcji dla potrzeb sporządzania kosztorysu inwestorskiego) znoszące obligatoryjność stosowania podstaw rzeczowych jakimi były Katalogi Nakładów Rzeczowych (KNR) i Katalogi Norm Nakładów Rzeczowych (KNNR) i następuje powolna ewolucja kalkulacji kosztorysowych w kierunku kosztorysownia uproszczonego, w dalszym ciągu wymienione Katalogi stanowią nieodzowny materiał w pracy kosztorysanta. Poszczególne Ministerstwa, które miały niegdyś delegacje do opracowywania i wydawania branżowych normatywów, już nie konserwują bazy normatywnej, w związku z czym podstawy rzeczowe do kalkulacji szczegółowej są mocno zdezaktualizowane. W większości przypadków dotyczą technologii i materiałów budowlanych sprzed blisko 25 - 30 lat.

Na rynku pojawiają się co prawda katalogi z nowoczesnymi rozwiązaniami, ale jest ich niewiele, ukazują się sporadycznie i ponadto dotyczą poszczególnych, wąskich branż. Producentami są już nie Ministerstwa, a firmy logistyczne działające na obszarze kalkulacji kosztorysowych. Wystarczy wspomnieć o firmie ORGBUD-SERWIS (www.orgbud.pl), Athenasoft, Koprin. Jednakże, nawet te skromne pod względem prezentowanego zakresu robót katalogi są dużym ułatwieniem w pracy kosztorysanta.

3.4 Publikacje z zakresu przedmiotu

Przez długi okres na rynku wydawniczym funkcjonowało wydawnictwo, opracowane i wydane przez Stowarzyszenie Kosztorysantów Budowlanych pn. "Metody i podstawy kosztorysowania robót budowlanych", a później "Polskie standardy kosztorysowania robót budowlanych". W chwili obecnej, z uwagi na nieprzystające do życia współczesnego rozwiązania prezentowane w "Standardach...." SKB podjęło inicjatywę opracowania kolejnego wydania. Jak na razie jednak, dopóki nie ukaże się ta nowa publikacja kosztorysanci muszą się zadowolić dotychczasowymi materiałami.

Od 2004r., kiedy ukazało się rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowego zakresu i formy dokumentacji projektowej, specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych oraz programu funkcjonalno - użytkowego, kosztorysanci opracowują na zlecenie inwestorów czy też biur projektów, wymienione w rozporządzeniu specyfikacje. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom środowiska, różne firmy komercyjne przygotowują wzorce takich opracowań, chodzi tutaj o serię wydawniczą Branżowego Zakładu Doświadczalnego Budownictwa Drogowego i Mostowego, serię Instytutu Techniki Budowlanej czy też wydawnictwa firmy Promocja.

Jak już na początku artykułu stwierdzono, kosztorysant musi bardzo dobrze znać materiały budowlane i technologie wykonania robót. W tym względzie pomocnych jest szereg różnych pozycji, chociażby:

- Budownictwo ogólne (wydawnictwo ARKADY) - tom 1 - Materiały i wyroby budowlane, tom 2 - Fizyka budowli, tom 3 - Elementy budynków, podstawy projektowania,

- Budowa i utrzymanie mostów (wydawnictwo WKiŁ),
- Asfalty drogowe (WKiŁ)
- Vademecum budowlane (ARKADY),
- Nowoczesne konstrukcje w budownictwie ogólnym (ARKADY),
- Materiały budowlane (WSiP),
- Rusztowania robocze i nośne (PCB),
- Instalacje elektryczne (WNT),

Literatura fachowa z zakresu budownictwa jest bogata i łatwo dostępna, szczególnie w księgarniach internetowych, np. (www.ksiegarnia.techniczna.pl).

4. Doświadczenie

Element doświadczenia praktycznie przewija się przez cały artykuł, ale jest on na tyle istotny, że powinien być wyodrębniony. Najlepiej, kiedy doświadczeniu towarzyszy również chęć stałego rozwijania swoich umiejętności, potrzeba poznawania nowości w danej dziedzinie, dążenie do przyswajania sobie kolejnych, wchodzących na rynek rozwiązań. Wówczas jest możliwość powiązania, zdobytej w przeszłości cennej wiedzy z teraźniejszymi technikami działania, przetwarzania danych i ich gromadzenia. Obserwacja pracy kosztorysantów wskazuje, że są to trudne działania. Chcąc nadażyć za rozwijającym się dynamicznie rynkiem, trzeba często sięgać po fachową literaturę, przeglądać branżowe czasopisma prezentujące nowoczesne materiały i technologie, zaznajamiać się z ofertami producentów, przebiegać przez kolejne wersje systemów kosztorysowych. Wiąże się to oczywiście z zaniedbywaniem rodziny, rezygnacją z wielu przyjemności, a nawet rezygnacją z kolejnego zlecenia i wynagrodzenia, w zamian za poszerzenie swojej wiedzy. Kosztorysant – profesjonalista nie powinien traktować swojej pracy jedynie jako źródła dochodu, lecz jako poligon dla kolejnych, podejmowanych zadań. Stąd też niemalże jego obowiązkiem jest monitorowanie przedsięwzięcia przy którym brał udział. Jeżeli był autorem kosztorysu inwestorskiego, powinien interesować się wynikiem przeprowadzonego przetargu na wybór wykonawcy, jeżeli był autorem kosztorysu ofertowego powinny go interesować inne, złożone w postępowaniu oferty i ich poziom. Akurat te informacje nie są okryte tajemnicą, są jawne i łatwe do uzyskania, a są wiarygodną weryfikacją tego co kosztorysant już wykonał.

5. Etyka zawodowa

Warsztat pracy kosztorysanta to nie tylko jego wiedza, doświadczenie i intelekt, narzędzia pracy, miejsce pracy i jego wyposażenie (w niniejszym artykule to zagadnienie nie jest rozwinięte), ale również profesjonalne, etyczne zachowanie.

Moim zdaniem, zawód kosztorysanta jest zawodem zaufania publicznego, podobnie jak m.in. zawody prawnicze, rzeczoznawcy majątkowi, pośrednicy. Niestety, jak na razie rola kosztorysanta - ekonomisty w procesie inwestycyjnym nie jest widziana przez ustawodawcę i została całkowicie zignorowana przez ustawę prawo budowlane i ustawę prawo zamówień publicznych. W tej ostatniej mówi się oczywiście o określaniu wartości zamówienia na roboty budowlane, ale mówi się przedmiotowo, a nie podmiotowo. Ani razu ustawodawca nie ustosunkowuje się do zagadnienia, kto i czym ma się legitymować, żeby być uprawnionym do sporządzenia kosztorysu inwestorskiego, planowanych kosztów prac projektowych i planowanych kosztów robót budowlanych, przedmiaru robót lub też kto powinien przygotować opis sposobu obliczenia ceny dla potrzeb specyfikacji istotnych warunków zamówienia.

Tymczasem inwestor i wykonawca robót powierzają własnym służbom kosztorysowym lub też siłom zewnętrznym sporządzanie różnorodnych, szacunkowych wycen, kosztorysów, czy to inwestorskich w przypadku zamawiających, czy kosztorysów ofertowych w przypadku wykonawców. Zleceniodawcy zawierają kosztorysantom, że kalkulacje będą prawidłowo sporządzone, oparte o aktualne, wiarygodne źródła. Praktycznie, na każdym etapie procesu inwestycyjnego, jest tylko jedno podejście do sporządzenia kalkulacji kosztorysowej i nie ma możliwości dokładnego jej sprawdzenia przez inny zespół fachowców. Oczywiście są podejmowane próby weryfikacji opracowanych wcześniej wycen, ale z konieczności są one ograniczone do sprawdzenia tylko pewnych elementów. Chcąc rzetelnie sprawdzić konkretną wycenę należałoby ją sporządzić niezależnie, od początku do końca, a na to zwykle już nie ma czasu, ani finansów.

Stąd też, w niniejszym artykule pojawiła się problematyka etyki zawodowej. Jeżeli Ministerstwo nie widzi konieczności określenia standardów zawodowych jakim powinny podlegać osoby uprawiające zawód kosztorysanta, to sami kosztorysanci powinni ocenić swoją wiedzę i umiejętności i nie podejmować się zadań przerastających ich możliwości.

Środowisko, poprzez Stowarzyszenie Kosztorysantów Budowlanych usiłuje nadać rangę wykonywanej profesji poprzez organizowanie już od lat, kursów kosztorysowania robót budowlanych

na wysokim poziomie i nadawanie uprawnień "Rzecznawca Kosztorysowy". Niestety, wciąż Stowarzyszenie jest mało rozpropagowane, nawet wśród kosztorysantów, żeby powszechnym stała się instytucja "Rzecznawcy Kosztorysowego".

Mówiąc o etyce, nie można nie wspomnieć o potrzebie zachowania dla siebie, pozyskanych w trakcie wykonywania zadań kosztorysowych informacji na temat inwestycji i kalkulowanych kosztów.

Sporządzając kosztorys inwestorski, czy planowane koszty robót budowlanych, kosztorysant jest w posiadaniu informacji, które ujawnione, w sposób znaczący mogłyby wpłynąć na przebieg organizowanego przetargu. Podobnie jest w przypadku, kiedy kosztorysant pracuje dla wykonawcy. Przy opracowywaniu kosztorysu ofertowego, zapoznaje się z instrumentami finansowymi wykonawcy, które są tajemnicą firmy i decydują o powodzeniu, bądź o porażce starań zmierzających do pozyskania zamówienia. Zdradzone konkurencji mogą wyeliminować oferenta z rynku.

Nieetycznym jest również praca kosztorysanta dla dwóch stron procesu inwestycyjnego, przy tym samym zadaniu - najpierw dla inwestora przy sporządzaniu kosztorysu inwestorskiego, potem dla wykonawcy przy opracowywaniu oferty. Pomimo, że takie postępowanie powszechnie krytykowane, to jednak w praktyce zdarzają się takie sytuacje.

Źródło: www.orgbud.pl